

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Милена Борисова Попова,
Катедра по испанистика и португалистика при ФКНФ
на СУ „Св. Климент Охридски”,
член на научното жури,

назначено със заповед № РД 38-750 от 13.12.2017 г.,

за научноизследователската и преподавателска дейност на

доц. д-р Татяна Игоревна Алексиева,

кандидат в обявения в ДВ, бр. 83 от 17. 10. 2017 г. конкурс за заемане на академичната
длъжност „професор” по професионално направление:

2.1. Филология (Славянски езици. Съвременен руски език – фонетика и графика)

Документацията, представена прецизно и професионално от доц. Т. Алексиева за участие в конкурса, откроява основните моменти в преподавателската и научната ѝ дейност. През 1987 г. тя е назначена за редовен асистент в Катедрата по руски език на Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски“, в която дълги години води занятията по практически руски език и устен превод на български студенти, а в периода 1987 - 2000 г. преподава и на английски студенти. В магистърската програма „Език. Култура. Превод“ има два лекционни курса „Съпоставителна лингвистика – фонетика“ и „Рекламен дискурс и превод“. В модула за неспециалисти чете лекции по „Съвременен руски език (фонетика, лексикология, морфология и синтаксис). През 1995 г. защитава докторска дисертация в Московския държавен университет „М. В. Ломоносов на тема „Описание на прозодичните единици в руския и българския език“, а през 2005 г. е избрана за доцент по съвременен руски език след успешна защита на хабилитационния си труд, озаглавен „Структура и прозодични характеристики на фонетичната дума в руската и българската подготвена и спонтанна реч“. Освен на посочените научни трудове кандидатката е автор на редица научни статии, студии и обзори в страната и чужбина, а също така на многобройни учебници и учебни помагала. От 2012 г. до днес е ръководител на Катедрата по руски език, което е безспорно признание за всеотдайна работа и висок професионализъм.

Така представената кратка хронологична справка не само очертава областите на научен интерес на доц. Т. Алексиева, но и до голяма степен обяснява избора на темата и теоретичната база на представената в конкурса монография „Явления хезитации в руском спонтанном дискурсе“. Дългогодишната ѝ практика на преподаване на руски език на българи закономерно обуславя необходимостта от осмислянето на грешките не само на системно ниво, но и в условията на реално функциониране на езика. От друга страна, търсенето на функционална еквивалентност в превода е неизбежно свързано с

взаимната зависимост на различните равнища на езиковия знак, с динамичното взаимодействие на текста и комуникативния контекст. Натрупаният през годините преподавателски и научноизследователски опит позволява на авторката да събере впечатляващ емпиричен материал и да създаде адекватна концептуална рамка за изследването на набелязаните проблеми.

Монографията на Т. Алексиева е структурирана според изискванията на академичния дискурс, като в първата част авторката демонстрира широка библиографска осведоменост и висок аналитичен потенциал. Тя откроява специфичните характеристики на спонтанната реч във формален и съдържателен план и в този контекст осмисля хезитационните явления. Въз основа на критичен преглед на различните концептуални парадигми Т. Алексиева успява да изгради адекватен понятиен апарат, да открие и систематизира най-актуалните и релевантни теоретични положения, които впоследствие да приложи към изследването на емпиричния материал в третата глава на труда си. Именно тази част на теоретичната разработка съдържа основните приноси моменти на авторката. Резултатите от изследването не само илюстрират постиженията на модерната лингвистична теория, но също така я надграждат с интересни наблюдения върху закономерностите на взаимодействие между фонетиката, синтаксиса и прагматиката, между изказа и комуникативната ситуация. Финалните изводи представляват безспорен принос към съвременната лингвистична теория. За да избегнем подробния преразказ на съдържанието на работата, ще се опитаме да открием няколко ключови момента, които заслужават висока оценка.

На първо място, бихме искали да отбележим удачния избор на емпиричен материал, който включва автентични текстове, записани в лабораторията за речева комуникация на Московския университет „М. В. Ломоносов“, и примери от електронния Национален корпус на руския език. Подобен емпиричен материал предполага системен анализ на съотношението между фонетичните, семантико-синтактичните, когнитивните и прагматичните аспекти на дискурса, представлява надеждна основа за изследването на руската спонтанна реч и гарантира надеждността на изводите, свързани с таксономията и системните особености на хезитационните явления.

На второ място, интерес представлява избраният от авторката холистичен и интердисциплинарен подход към изследваната проблематика, който е в съзвучие с най-

новите тенденции в лингвистичния анализ. От една страна, тя проследява взаимодействието на различните равнища на езиковия знак в условията на реална комуникация. От друга, зависимостта на езиковия изказ от прагматичните и когнитивните аспекти на комуникативната ситуация. Подобен епистемологичен подход се приближава максимално към многоаспектната онтология на езиковото функциониране. Т. Алексиева осъществява системен анализ на експонентите на хезитацията: паузи, дискурсивни маркери и др., като откроява връзката им с когнитивните процеси, регулиращи продукцията и рецепцията на речта, подаването и обработката на информацията в устната комуникация. Важен приносен момент на кандидатката е открояването на тенденцията към десемантизация и клитизация на семантично значимите езикови единици, които функционират като хезитационни маркери. Последните нямат пропозиционално съдържание, а регулират обработката и качеството на подаваната информация, допринасят за кохерентността на текста. Употребата им може да е свързана с трудности при вербализацията на определени когнитивни репрезентации, с речеви нарушения от различен характер, а също така с необходимостта от корекция на реализирания или подготовка на предстоящия комуникативен дискурс.

На трето място, особено внимание заслужава извеждането на преден план на прагматичната перспектива в анализа на информационния „спам“ в устната реч. Така например деиктичните езикови елементи се оказват особено подходящи в този контекст, тъй като нямат постоянно денотативно значение, референцията им е пряко зависима от комуникативната ситуация и могат да изразяват различни прагматични нюанси. Налице е обща тенденция към полисемия на паразитните думи: апелация към събеседника, хезитация, привличане на вниманието и т. н. Авторката отделя особено внимание на случаите, в които въпросните думи се възприемат като индексални знаци, които директно препращат към намерението на говорещия да намали категоричността на изказа, да избегне отговорността за истинността на изказаното твърдение. Подобна употреба е свързана с принципа на комуникативно сътрудничество на П. Грайс и максимата за качество. Променя се и характерът на семиотично обозначаване.

Важно е да се отбележи, че Т. Алексиева представя един перспективен модел на анализ на хезитационните явления в руската спонтанна реч, в който функционалната стойност на езиковите единици се осмисля в рамките на един динамичен и интегрален подход. Резултатите от анализа биха могли да бъдат разгърнати в съпоставителен план

с българския език. В този смисъл би било уместно в бъдещи изследвания анализът на дискурсивните маркери да бъде допълнен с труда на Ст. Димитрова „Лингвистична прагматика“, в който на високо ниво на теоретично обобщение са представени генезисът и еволюцията на различните трактовки на недескриптивните думи. Пряко свързана с изследваните проблеми е и монографията на Й. Тишева „Прагматика на устната реч“, която фокусира вниманието върху маркерите на прагматична информация в българската устна реч и би дала възможност за сравнение и аналогии от страна на българските студенти, изучаващи руски език. Разбира се, това е препоръка, която авторката е в правото си да приеме или отхвърли.

В заключение, бихме искали да подчертаем, че предложената за рецензиране научна продукция е богата и впечатляваща. Многобройните цитирания у нас и в чужбина са убедително доказателство за научния авторитет на Т. Алексиева. Кандидатката допринася за успешното представяне на българската наука зад граница с участието си в престижни научни конференции и научноизследователски проекти. Значимостта и хармоничността на цялостната научноизследователска, учебна и преподавателска дейност на доц. Татяна Алексиева са убедително доказателство за това, че тя напълно заслужава да заеме академичната длъжност „професор“ и препоръчвам кандидатурата ѝ на уважаемото жури.

05.03.2018 г.

проф. д-р Милена Попова